

УДК 343.982.6-043.61

DOI 10.32755/sjeducation.2023.02.136

КРИТЕРІЇ ВІДБОРУ СЛУЖБОВИХ СОБАК ДЛЯ ДРЕСИРУВАННЯ ЗА НАПРЯМОМ РОЗШУКОВОЇ СЛУЖБИ

Матвійчук Валентин Петрович, кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри кінології,

Територіально відокремлене відділення

«Хмельницька філія Академії Державної пенітенціарної служби»

(31341, Україна, Хмельницька область, Хмельницький район,

ТГ Хмельницька, комплекс будівель та споруд № 9,

e-mail: myr020173@ukr.net)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5890-8383>;

Доменюк Андрій Миколайович, старший викладач
кафедри кінології,

Територіально відокремлене відділення

«Хмельницька філія Академії Державної пенітенціарної служби»,

(31341, Україна, Хмельницька область, Хмельницький район,

ТГ Хмельницька, комплекс будівель та споруд № 9,

e-mail: and.domenyuk@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1569-3108>;

Дворнічена Інна Михайлівна, інспектор групи
організації навчального процесу,

Територіально відокремлене відділення

«Хмельницька філія Академії Державної пенітенціарної служби»

(31341, Україна, Хмельницька область, Хмельницький район,

ТГ Хмельницька, комплекс будівель та споруд № 9,

e-mail: nonnatkdv@ukr.net)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3271-1216>

У Стратегії реформування пенітенціарної системи на період до 2026 року зазначено, що протягом вказаного терміну необхідно забезпечити, зокрема, формування ефективної моделі підготовки та діяльності персоналу органів і установ пенітенціарної системи. Серед завдань, визначених керівництвом Державної кримінально-виконавчої служби України кінологічній службі, в контексті зазначеного завдання Стратегії увагу авторів привертають: забезпечення своєчасного проведення господарських і зооветеринарних заходів щодо збереження та утримання службових собак у постійній готовності для їх застосування, а також покращення їхніх робочих і екстер'єрних якостей; організація розведення, виховування, підготовки та використання службових собак у загальній системі охорони установ виконання покарань і слідчих ізоляторів.

З метою підвищення якості підготовки кінологічних команд науково-педагогічним складом кафедри кінології Територіально відокремленого відділення «Хмельницька філія Академії Державної пенітенціарної служби» здійснено аналіз стану кінологічного забезпечення структурних підрозділів Державної кримінально-виконавчої служби України, уточнено існуючі та напрацьовано доповнення до рекомендації щодо відбору службових собак для подальшого дресування за різними напрямками підготовки.

У статті висвітлено критерії відбору службових собак Державної кримінально-виконавчої служби України для дресування за напрямом розшукової служби. Охарактеризовано вади, хвороби та недоліки, з якими службові собаки всіх напрямів підготовки не можуть бути допущені до дресування у складі кінологічних команд відомства. Надано рекомендації щодо визначення придатності службових собак до дресування за напрямом розшукової служби з урахуванням типу вищої нервової діяльності. Охарактеризовано методикку встановлення характеру переважаючих реакцій поведінки службових собак.

Ключові слова: молодші інспектори-кінологи, критерії, відбір, дресування, розшукові собаки.

CRITERIA FOR THE SELECTION OF SERVICE DOGS FOR TRAINING IN THE FRAMEWORK OF THE SEARCH SERVICE

Matviichuk Valentyn, PhD in Pedagogy,

Associate Professor, Associate Professor of the Department of Cynology,
Territorially Separate Branch

«Khmelnyskyi branch of the Academy of the State Penitentiary Service»

(Complex of buildings and structures No. 9, Khmelnyskyi, 31341,

Khmelnyskyi region, Ukraine,

e-mail:.mvp020173@ukr.net)

ORCID: // <https://orcid.org/0000-0002-5890-8383>;

Domeniuk Andrii, Senior lecturer of the Department of Cynology,

Territorially Separate Branch

«Khmelnyskyi branch of the Academy of the State Penitentiary Service»

(Complex of buildings and structures No. 9, Khmelnyskyi, 31341,

Khmelnyskyi region, Ukraine

e-mail: and.domenyuk@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1569-3108>;

Dvornichena Inna, Inspector of the educational process organization,

Territorially Separate Branch

«Khmelnyskyi branch of the Academy of the State Penitentiary Service»

(Complex of buildings and structures No. 9, Khmelnyskyi, 31341,

Khmelnyskyi region, Ukraine,

e-mail: nonnatkdv@ukr.net)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0000-0002-3271-1216>

The article highlights the criteria for selecting service dogs of the State Criminal and Exsecutive Service of Ukraine for training in the framework of the search service. Defects, diseases and deficiencies with which service dogs of all types of training cannot be admitted to training as part of the department's cynology teams are characterized. Recommendations are provided for determining the suitability of service dogs for training of the search service. The method of establishing the nature of the predominant reactions of the behavior of service dogs is characterized.

For training, it is advisable to select dogs that are energetic, active, brave, mobile and quite excitable, i.e. choleric and sanguine. Phlegmatics and melancholics are not suitable for training. A refined technique with the help of which the nature of the prevailing reactions of the behavior of service dogs is established and their suitability or unsuitability for training according to the direction of the search service is determined. According to this criterion, service dogs are considered suitable for training if they have a predominant active-defense reaction, uniform development of orientational and active-orientational reactions, and uniform development of food and active-defense reactions. When determining the suitability of a service dog for training, the commission must examine it in a state of rest, and then in motion, establish its age, physical qualities, state of health, assess the acuity of smell, sight, and hearing and, in accordance with the specified methodology, establish the nature of the prevailing behavioral reactions.

Therefore, the criteria used to determine the suitability of service dogs to undergo training as part of cynology teams of the search service are compliance with the established requirements regarding age, state of health, standards of constitution and exterior of the relevant breeds, the presence of a certain type of higher stressful activity and the necessary prevailing reactions of the body's behavior, which are determined using the specified method.

Taking into account the above criteria, during the selection of service dogs for training, in combination with educational training activities, will allow to achieve the educational goals of primary professional training of cynology teams with search dogs, in particular, and to bring the state of cynology support of the department into compliance with the specified requirements, as a whole.

Key words: *initial professional training, junior dog inspectors, criteria, selection, training, search dogs.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. У Стратегії реформування пенітенціарної системи на період до 2026 року зазначено, що протягом вказаного терміну необхідно забезпечити, зокрема, формування ефективної моделі підготовки та діяльності персоналу органів і установ пенітенціарної системи [1].

Серед завдань, що визначені керівництвом Державної кримінально-виконавчої служби України (далі – ДКВС України) кінологічній службі, в контексті зазначеного завдання Стратегії увагу авторів привертають:

– забезпечення своєчасного проведення господарських і зооветеринарних заходів щодо збереження та утримання службових собак у постійній готовності для їх застосування, а також покращення їхніх робочих і екстер'єрних якостей;

– організація розведення, вирощування, підготовки та використання службових собак у загальній системі охорони установ виконання покарань і слідчих ізоляторів [2].

З метою підвищення якості підготовки кінологічних команд науково-педагогічним складом кафедри кінології Територіально відокремленого відділення «Хмельницька філія Академії Державної пенітенціарної служби» (далі – Відділення) здійснено аналіз стану кінологічного забезпечення структурних підрозділів ДКВС України, уточнено існуючі та напрацьовано доповнення до рекомендацій щодо відбору службових собак для подальшого дресирування за різними напрямками підготовки.

Крім того, аналіз стану освітнього процесу попередніх років дозволяє констатувати низький рівень відповідності службових собак вимогам до них, визначених керівними документами [2], що своєю чергою не дозволяє забезпечити в повному обсязі реалізацію вимог освітніх програм.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання дослідження критеріїв відбору службових собак висвітлюється в роботі авторського колективу на чолі з О. В. Виноградом [3] та одноосібній праці О. В. Винограда [4]. Окремі аспекти підготовки кінологічних команд розглядалися в роботах В. С. Селюкова [5], А. О. Афанасьєва [6], С. В. Серховця [7] та С. В. Гайдука [8].

Метою статті є уточнення критеріїв відбору службових собак для дресирування за напрямом розшукової служби.

Виклад основного матеріалу дослідження. Молодші інспектори-кінологи, згідно з вимогами керівних документів, повинні направлятися на первинну професійну підготовку до Територіально відокремленого відділення «Хмельницька філія Академії Державної пенітенціарної служби» разом із собаками, які придатні для дресирування за напрямом підготовки розшукових собак. Для зазначеного напрямку підготовки

використовуються переважно службові собаки порід німецька та бельгійська вівчарка.

Відбір, визначення придатності та перевірка підготовленості собак для службового використання, а також вибракування розшукових собак здійснюється комісією [2].

Аналіз наявних джерел інформації щодо особливостей кінологічного забезпечення правоохоронних структур провідних європейських країн у цілому та зокрема – відбору собак для дресирування і подальшого використання за призначенням дозволяє зазначити, що за рахунок державних коштів закупівля цуценят здійснюється в незначній кількості. Це пояснюється небажанням ризикувати: адже вгадати, «що з них виросте», неможливо, а годувати собаку рік, аби потім зрозуміти, що він непридатний до служби, держава собі дозволити не може. Тому кінологічні структури здійснюють закупівлю переважно вже дорослих собак. Вважаємо, що зазначений досвід доцільно також використовувати кінологічною службою ДКВС України, хоча б у частині закупівлі собак з розвинутими робочими якостями для племінної роботи, але такий напрям роботи в умовах недостатнього фінансування потреб кінологічної служби видається нереалістичним.

Нині нормою відбору службових собак на ранній стадії розвитку є визначення їх придатності для подальшого використання за призначенням.

Під час відбору цуценят необхідно звернути увагу на особливості характеру і темперамент. Для цього слід уважно поспостерігати за поведінкою всіх цуценят у виводку, і тоді стане зрозуміло, що кожне цуценя вже в ранньому віці має індивідуальні риси поведінки.

Не варто зупиняти вибір на цуценяті з невірноваженим типом темпераменту, що проявляється в неадекватній реакції на подразники. Такі цуценята зазвичай боязкі та істеричні, а також під час появи сторонньої особи скавулітимуть від страху і ховатимуться. Невірноважений характер може бути ознакою психічної та розумової неповноцінності й мати спадковий характер, що дресируванням не виправляється.

Існують спеціальні тести щодо визначення майбутнього характеру поведінки собаки. Для оцінки цуценят більшості порід найбільше підходить запропонована 1975 року система тестів американського зоопсихолога Вільяма Кемпбелла, метою якої є визначення особливостей характеру й поведінки цуценяти, а також ступеня його соціалізації та відносин домінування/підпорядкування, в тому числі придатності до підготовки на розшукового або спеціального собаку.

Тести Кемпбелла допомагають визначити індивідуальні риси характеру цуценяти. Однак слід пам'ятати, що навіть перевага одних реакцій поведінки над іншими дає змогу кінологу корегувати їх своїм поводженням із собакою, посилювати одні риси і позбуватися інших. Для тестування оптимальний вік визначений від 6 до 8 тижнів (не пізніше). Ця система відпрацьовувалася на більш ніж 10 тисячах собак протягом 8 років.

Проте потрібно пам'ятати, що собака – жива істота. Їй властиві і перевтома, і поганий настрій, і нездужання, і хвороба. Тому будь-який тест із цуценятами треба проводити не менш як тричі – у різні дні та в різних місцях і умовах. Лише тоді з певним відсотком ймовірності можна сподіватися на його об'єктивність. Отже, з першого разу висновки робити передчасно.

Після завершення раннього відбору цуценят для подальшої підготовки за визначеним напрямом встановленим порядком проводиться їх закріплення за молодшими інспекторами-кінологами (далі – кінологами) для організації та здійснення заходів виховного дресирування.

Аналіз практичної діяльності кафедри кінології Відділення доводить, що в більшості випадків комплектування кінологічних команд службовими собаками здійснюється в кращому разі за кілька днів до навчання. Науково-педагогічний склад кафедри кінології Відділення, що визначає придатність до дресирування службових собак, які прибувають на первинну професійну підготовку, рекомендує здійснювати закріплення службових собак за кінологами не пізніше ніж за 2 місяці до направлення кінологічної команди на навчання. Протягом цього періоду відібрані собаки мають перебувати під наглядом ветеринарного лікаря, у разі необхідності їх вакцинують проти

сказу та чуми, проводиться дегельмінтизація, а кінологи встановлюють контакт із собаками і вивчають їхні робочі якості. Собаки, яких відбирають для направлення на навчання, повинні мати міцний кістяк, добре розвинену мускулатуру, правильну поставу кінцівок, суху конституцію, здорові зуби, ножицеподібний прикус, гарний нюх, слух і зір, нормальний шерстний покрив з густим підшерстком. Зріст собаки, яку відбирають, має відповідати стандарту породи; вік, як правило, – від 11 місяців до 2 років. Нюх перевіряють шляхом виявлення здатності собаки самостійно шукати шматки м'яса, завчасно розкидані в різних місцях на площі 25 м² до годування або через 4 години після годування, без відволікальних подразників. Собаку пускають проти вітру. Чим більша відстань, з якої він відчує запах м'яса, тим гостріший у нього нюх. Перевірку слуху здійснюють шляхом вимовляння пошепки клички собаки за 5–6 метрів від нього, без відволікальних подразників. Зір собаки перевіряють шляхом огляду очей і спостереження за його реакцією на піднесену руку та появу свого кінолога.

Крім цього, собака не повинен бути боягузливим або надмірно злобним, а також не повинен мати таких вад, хвороб і недоліків, які є актуальними для службових собак будь-якого напрямку підготовки, зокрема:

1. Загальна фізична недорозвиненість кістяка і мускулатури.
2. Основні різко виражені вади в екстер'єрі:
 - зуби із сильно зруйнованою емаллю, відсутність ікл на одній чи обох щелепах;
 - тонка, зі слабкою мускулатурою, шия або шия з відвислою складчастою шкірою;
 - надмірно провисла або горбата спина;
 - провислий або горбатий вузький поперек з недорозвиненою мускулатурою;
 - дуже скошений круп;
 - кругла, з опуклими вигнутими ребрами, непропорційно широка спереду, надмірно вузька або мала грудна клітка;
 - опущений або надмірно підтягнутий живіт;

– вузька постава передніх кінцівок, вивернуті назовні або всередину лікті, різко виражений розмір або клишоногість, козинець, шабліста постава задніх кінцівок, зближеність або вивернутість скакальних суглобів, плоскі розчепірені лапи.

3. Порушення і ураження центральної нервової системи (мозку і його оболонки) за наявності розладів руху.

4. Захворювання периферійних нервів, що спричинили невиліковний функціональний розлад тих чи інших органів.

5. Кульгавість, спричинена атрофією м'язів плеча, стегна. Хронічне запалення сухожиль, зв'язок і суглобів.

6. Тривалий, різко виражений, що не піддається лікуванню, розлад травлення у зв'язку з перенесеними гострими захворюваннями, що перейшли у хронічну форму, отруєннями та інтоксикаціями.

7. Хронічні хвороби дихальних шляхів, легень, плеври з явно вираженими симптомами: задишка, кашель, хрипи, ціаноз слизових оболонок. Порушення дихання внаслідок зміни, переродження слизової оболонки носа або новоутворення.

8. Хронічні хвороби серця і великих кровоносних судин.

9. Хронічний ревматизм мускулатури і суглобів, що супроводжується хворобливістю, кульгавістю та втратою рухливості.

10. Деформація суглобів, сухожиль та м'яких тканин, що перешкоджає нормальному руху.

11. Хронічне ураження лімфатичних залоз з нагноєнням, утворенням наривів.

12. Переломи, що неправильно зрослися та спричинили зв'язаність рухів.

13. Непереборні пухлини або хронічні процеси, що ускладнюють надягання нашійника.

14. Злоякісні новоутворення.

15. Грижі з випадінням кишечника й сальника.

16. Невиліковні захворювання пальців і пазурів, що заважають рухам.

17. Хронічне гнійне запалення вуха зі зміною функцій лабіринту, барабанної перетинки, що супроводжується частковою втратою слуху.

18. Слабке чуття.

19. Хронічні запалення сльозового мішка, кон'юнктиви, слізний свищ, надмірна хронічна сльозотеча, часткова втрата зору.

20. Старість (8–10 років) – за рішенням комісії.

21. Кастрати.

22. Хронічні, що не піддаються лікуванню, паразитарні хвороби (стригучий лишай, парша, залозниця), екземи при значному поширенні на тілі.

23. Травматичні пошкодження (рани, забиття тощо), хвороби (не зазначені у цьому переліку), що викликають незворотну втрату працездатності і не виправдовують витрат на лікування.

24. Перевага в поведінці собаки орієнтовної, орієнтовно-статевої та пасивно-оборонної реакції.

25. Недоліки основних типологічних властивостей нервової діяльності (надвисока або вкрай низька збудливість) [9].

Службові собаки із зазначеними недоліками унеможливають їх дресирування та використання у службі й підлягають вибракуванню у встановленому у ДКВС України порядку.

Визначення відповідності службового собаки до дресирування за напрямом розшукової роботи слід розпочати з визначення типу його вищої нервової діяльності (далі – ВНД), його значення у дресируванні та майбутньому використанні у службі.

Умовні рефлекси в собак формуються з різною швидкістю і легкістю. Поряд з цим сформовані рефлекси в одних собак достатньо стійкі, в інших – легко порушуються. Усе це багато в чому залежить від типу ВНД собак, що визначається співвідношенням сили, рухливості й урівноваженості процесів збудження і гальмування.

Розрізняють чотири основні типи ВНД.

Перший – збуджений, невтриманий тип (холерик). Нервові процеси сильні, рухливі, але неврівноважені, процес збудження переважає над процесом гальмування. Собаки цього типу відрізняються великою енергійністю і рухливістю. Під час дресирування в них складно формується витримка в різних положеннях. Після завершення курсу дресирування собаки виявляють підвищену працездатність.

Другий – рухливий тип (сангвінік). Нервові процеси сильні, рухливі й урівноважені. Собаки цього типу легко піддаються дресируванню.

Третій – інертний тип (флегматик). Нервові процеси сильні, урівноважені, але малорухливі. У собак зазначеного типу умовні рефлекси виробляються повільно, з труднощами, але утримуються тривалий час. Надмірно повільних собак дресувати недоцільно.

Четвертий – слабкий гальмівний тип (меланхолік). Нервові процеси слабкі, неурівноважені, малорухливі. Умовні рефлекси виробляються складно та зберігаються протягом короткого проміжку часу. Собаки з достатньо слабким типом ВНД до дресирування не придатні.

Практичне визначення типу ВНД є непростою справою. Складність полягає у правильному підборі подразників під час дослідження сили, врівноваженості та рухливості нервових процесів збудження і гальмування. Тип ВНД визначають за характером проявлених основних і переважаючих реакцій поведінки. Реакції поведінки певною мірою залежать від типу ВНД та в більшості випадків є зовнішнім відображенням типологічних особливостей властивостей нервових процесів.

Типи ВНД частіше трапляються у змішаних, проміжних формах. Визначити тип ВНД можна, але орієнтовно, тому що зовнішня поведінка собаки не завжди відповідає типу ВНД. Наприклад, собака зі слабкими нервовими процесами може бути і слабого, і сильного типу ВНД. Він визначається порівняно швидко, шляхом спостереження за поведінкою собаки під час перебування в різних умовах. Для дресирування доцільно відбирати собак енергійних, активних, сміливих, рухливих і в міру збудливих.

Наступним критерієм визначення відповідності службового собаки напряму підготовки до розшукової служби є встановлення характеру переважаючих реакцій його поведінки.

Під час визначення придатності собаки для дресирування комісія оглядає його у стані спокою, а потім у русі, встановлює вік, фізичні якості, стан здоров'я, оцінює гостроту нюху,

зору, слуху та визначає згідно з методикою характер переважачих реакцій поведінки.

Відповідно до зазначеної методики перевірка собаки проводиться під час годування або через 4 години після нього за участі особи, яка проводить обстеження, його помічника (сторонньої особи для собаки) і кінолога, за яким закріплений службовий собака за межами приміщення або вольєра, в якому утримується собака, у безлюдному, незнайомому для нього місці з наявністю схованок (кущів, парканів, будівель тощо).

Загальною умовою проведення перевірки є прив'язування собаки на довжину 1–1,5 метра до дерева, паркану тощо, наявність кінолога, його помічника, а також особи, яка здійснює перевірку та спостерігає за поведінкою собаки, зазначаючи форму проявів реакцій та їх стійкість.

Під час перевірки та фіксації поведінки собаки беруться до уваги: зміни реакції поведінки собаки на відхід кінолога та його поведінка після відходу, реакція собаки на звуки, на появу та відхід помічника, на draжніння, на підхід і відхід помічника, реакція собаки на харчовий подразник, взаємодія між харчовою та оборонною реакціями, прояв кількох реакцій поведінки одночасно.

За результатами перевірки проявляються такі реакції поведінки службового собаки, як: активно-оборонна, пасивно-оборонна, харчова, орієнтувальна та одночасний прояв кількох з перерахованих реакцій.

Таким чином, на основі проведеної перевірки виявляється перевага одних реакцій поведінки над іншими або одночасний прояв кількох з реакцій, що дає змогу визначити придатність чи непридатність службового собаки до дресирування за напрямом розшукової служби.

Висновки. Отже, критеріями, за якими визначається придатність службових собак до дресирування у складі кінологічних команд за напрямом розшукової служби, є відповідність встановленим вимогам щодо віку, стану здоров'я, нормам стандарту конституції та екстер'єру відповідних порід, наявність певного типу ВНД та необхідних переважачих реакцій поведінки організму, які визначаються за допомо-

гою зазначеної методики. Врахування вищеперерахованих критеріїв під час відбору службових собак для дресирування в поєднанні з проведенням заходів виховного дресирування дозволить досягти навчальних цілей первинної професійної підготовки кінологічних команд з розшуковими собаками та привести у відповідність визначеним вимогам стан кінологічного забезпечення відомства в цілому.

Перспективами подальших розвідок у цьому напрямі є розкриття сутності та змісту первинної професійної підготовки кінологічних команд зі спеціальними собаками з пошуку наркотичних засобів та психотропних речовин.

Список використаних джерел

1. Про схвалення Стратегії реформування пенітенціарної системи на період до 2026 року та затвердження операційного плану її реалізації у 2022–2024 роках : розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.12.2022 р. № 1153-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1153-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 20.02.2023).

2. Про затвердження Інструкції з організації кінологічної служби в установах виконання покарань і слідчих ізоляторах : наказ ДДУПВП від 24.01.2004 р. № 18.

3. Виноград О. В., Афанасьєв А. О., Дикий О. А. Основи дресирування службових собак : навч. посіб. Хмельницький : НАДПСУ, 2007. 355 с.

4. Виноград О. В. Теоретичні основи дресирування службових собак : навч. посіб. Давидківці, 2022. 257 с.

5. Селюков В. С. Адміністративно-правові засади управління кінологічного забезпечення правоохоронної діяльності в Україні : дис. ... д-ра юрид. наук. Суми, 2020. 450 с.

6. Афанасьєв А. О., Серховець С. В. Підготовка інспекторів-кінологів зі службовими собаками : навч.-метод. посіб. Хмельницький : НАДПСУ, 2015. 152 с.

7. Серховець С. В. Сутність та зміст кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності правоохоронних органів. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2014. № 1 (70). С. 147–153.

8. Гайдук С. В., Серховець С. В. Досвід підготовки кінологічних команд під час здійснення митного та прикордонного контролю у Сполучених Штатах Америки. *Збірник наукових праць Національ-*

ної академії Державної прикордонної служби України. 2017. № 2 (9). С. 95–104.

9. Про затвердження Інструкції з організації кінологічного забезпечення в Державній прикордонній службі України : наказ МВС України від 26.03.2018 р. № 234.

References

1. Ukraine (2022), *On the approval of the Penitentiary System Reform Strategy for the period until 2026 and the approval of the operational plan for its implementation in 2022–2024* : Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated December 16, 2022, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1153-2022-%D1%80#Text> (accessed 20 February 2023).

2. Ukraine (2004), *On the Statement of the Instruction on the Organization of Cynology Service in Penal Institutions and Pre-Trial Detention Centers* : Order, State Department of the Authority on Issues of Sentence Executing, Kyiv.

3. Vynohrad, O. V., Afanasiev, A. O. and Dykyi, O. A. (2007), *Fundamentals of service dogs training*, National Academy of State Border Guard Service, Khmelnytskyi.

4. Vynohrad, O. V. (2022), *Theoretical foundations of service dogs training*, Davydkivtsi.

5. Seliukov, V. S. (2020), *Administrative and legal principles of management of canine support of law-enforcement activities in Ukraine* : Doctor of Sciences (Law) Thesis, Sumy.

6. Afanasiev, A. O. and Serkhovets, S. V. (2015), *Training of canine inspectors with service dogs*, National Academy of State Border Guard Service, Khmelnytskyi.

7. Serkhovets, S. V. (2014), "The essence and content of canine support of operational and service activities of law-enforcement agencies", *Collection of scientific papers of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine*, № 1 (70), pp. 147–153.

8. Gaiduk, S. V. and Serkhovets, S. V. (2017), "Additional training of canine teams under the hour of mitigation and near-cordon control in the Successful States of America", *Collection of scientific practices of the National Academy of the Sovereign cordon service of Ukraine*, № 2 (9), pp. 95–104.

9. Ukraine (2018), *On the Statement of the Instruction on the Organization of Canine Service in State border service of Ukraine* : Order, Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Kyiv.